

Konrad Fjell (red.)

Guds ord. Fundamentet for evangelisk luthersk tro

Nyt Livs Forlag 2017. 265 sider.

DKK 175,00

Michael Agerbo Mørch

Ph.d.-studerende, administrativ leder af Center for Teologi i Praksis

mam@dbi.edu

Støbt i beton

Af og til sker det, at man får en bog i hånden, hvis ærinde og endda konklusion man uden reservationer er enig i, men hvor man efterfølgende må konstatere, at ruten fra startpunkt til destination ikke kan efterfølges med god samvittighed. Sådan har jeg det med Guds ord. Fundamentet for evangelisk luthersk tro. Inden jeg tager livtag med min kritik af bogen, følger der her et kortere resumé.

Bogen er en oversættelse af en norsk bog, og den er redigeret af Konrad Fjell. De fleste forfattere har bopæl i Norge, men andre lande bidrager også: Danmark ved Torben Kjær, Peter Olsen og Mikkel Vigilius, Sverige ved Torbjörn Johansson og USA ved Jack Kilcrease. Bogen er inddelt i tre hoveddele – Bibelteologi, troslære og kirkehistorie – indrammet af to korte perspektivartikler af Johannes Kleppa. Den første del om Bibelteologi fylder ca. halvdelen af bogen.

Der er mange gode ting at sige om denne bog. Anliggendet er at fremholde et ortodokst bibelsyn, som anser Bibelen for at være Guds ord og dermed ufejlbarligt i alt, hvad den siger. Det er et godt anliggende at have, og man mærker tydeligt på samtlige forfattere, at det er et ærinde, som de gerne står på mål for. Bogen er også præget af klart engagement, så de mange teoretiske diskussioner og forklaringer er fint krydret med krads polemik, interessante digressioner og enkelte aha-oplevelser.

Nogle af artiklerne er også fremragende, og her glæder jeg mig som dansker over, at særligt Torben Kjær og Peter Olsens artikler om henholdsvis apostlenes identitet og autoritet og inspirationens modi er både nyttige og velskrevne. Torben Kjærs vigtige gennemgang af synet på apostolicitet i Bibelen og dets afledte betydning for bibelsynet har været kendt i mange år, men det er godt at have en let tilgængelig artikel på emnet for lærd og læg. Peter

Olsens artikel er en knivskarp fremstilling af særligt konkursus-inspirationslæren, som han også udfoldede for lægfolk i Bibelens syn på sig selv fra 2015. Ideen om konkursus er at forklare, hvordan Helligånden kan være manden bag alle skrifter i Bibelen, når de nu er så vidt forskellige. Her hævdes det, at det skyldes, at Helligånden virkede sin vilje indefra i den enkelte forfatter, uden at denne persons vilje, evner og arbejde blev overskygget. Helligånden gennemtrænger forfatteren, så forfatteren får teksten, som han vil have den, og Helligånden får teksten, som han vil have den. Ergo er Bibelen lige dele Guds ord og menneskers ord.

På trods af dette og flere andre styrker, er der som sagt en del knaster på ruten hen imod bekendelsen af det ortodokse bibelsyn. Her nummereres kommentarerne alene for overblikkets skyld:

1) Bogen er desværre elendigt sat op. Den er propfuld af trykfejl. Den eneste forklaring må være, at ingen har set manus igennem inden tryk. Det drejer sig både om trykfejl i ord; om punkttegn, der mangler eller er sat forkert; om tabulatorer, der overhovedet ikke benyttes konsekvent; om orddelinger, der er sat forkert; om fodnotetal, der konsekvent er sat forkert (de skal stå efter punkttegnet); skrifttypen, der er alt for stor og ubehagelig at læse osv., osv.

2) Der er ærgerligt få cases. Det er en allestedsnærværende mangel ved bibelkritikken, at den ofte ikke opregner "de mange fejl", der påstås at være i de bibelske skrifter. Man får blot proklameret, at Bibelen ikke kan være ufejlbarlig, fordi der er en overflod af fejl, små som store, uden at de nævnes. Men det gælder også her. En større konkordans af bibelvers, der klart nok viser, at Bibelen forstår sig selv som både Guds ord og ufejlbarlig, kan siges at afklare sagen principielt. Men der er jo mange udfordringer i teksterne, så hvorfor ikke behandle dem? Jeg tænker eksempelvis på citater i NT fra GT, der enten virker vilkårlige (se fx ApG 7) eller mangelfulde (ApG 2,17-21). Ingvald André Kårbøs artikel om krigene i Josvabogen er det nærmeste, vi kommer på et casestudium, men her er problemstillingen mere, om alt i GT gælder for kristne i dag. Det er relevant, men alligevel ikke helt, hvad jeg efterlyser.

3) Tilsyneladende har nogle af forfatterne misforstået, at der er forskel på sola scriptura og solo scriptura. Sola scriptura betyder skriften alene, men det skal forstås sådan, at skriften i sig selv er eneste kilde og norm, men dog således at vi aldrig kan gå til skriften fri fra tradition og hermeneutik. Eller som det ofte siges, "skriften alene, men skriften er aldrig alene". Solo scriptura er den fundamentalistiske fejltagelse, at man hævder, at skriften kan tilgås rent – den holdning er bundnaiv og faktisk direkte uvederhæftig. Problemet er i sidste instans, at solo scriptura-synet ikke kan forklare, hvorfor der eksisterer så mange, mange forskellige tolkninger af Bibelen, selv blandt folk med det samme syn på teksten.

4) Bogen er kunstigt inddelt. Den første del kaldes som sagt "bibelteologi", mens den anden del kaldes "troslære". Indholdet i de to dele er så overlappende, at en inddeling ikke giver mening. Fx virker det besynderligt, at Peter Olsens artikel står under "bibelteologi". Desuden virker den sidste del om kirkehistorie overflødig, selvom artiklerne er spændende. Her gennemgås Martin Luther (Alf Danbolt), ortodoksiens (Torbjörn Johansson) og Carl Fr. Wisløffs (Arne Helge Teigen) bibelsyn, men det er ret løsrevet fra resten af bogen. Fx er artiklen om Wisløff en indføring i nogle diskussioner på MF i Oslo i tiden med Wisløff som professor i kirkehistorie. Det er som sagt spændende, men bogen kunne med fordel være forkortet i den danske udgave ud fra lokalitetens relevanskriterium.

5) Niveauet i artiklerne er totalt forskellige. Jack Kilcreases artikel rummer en del latin, som godt nok står i parenteser, men som alligevel viser, at niveauet er højt. Teigens artikel om Wisløff og Timo Laatos artikel om "Kristus – Skriftens kerne og stjerne" virker også som forskningsartikler, der i sin argumentationsform er noget tung. I den stik modsatte ende har vi Konrad Fjells artikel om "Åbenbaringens hemmelighed", som med mange klæge henvendelser til læseren er ret intimiderende: "læs dette afsnit omhyggeligt" (s. 57), "Tænk ..." (x3, s. 56 og 58) og "Min kære ven ..." (s. 60). Desuden plumper der pludseligt ældgammelt sprogbrug ind, som virkelig er fremmedgørende, fx "bjærge dig fra" (s. 60, oprindelig kursiv) og "Djævelens vold" (s. 60). Tilsammen giver det bogen et noget usammenhængende præg, der faktisk gør læseoplevelsen ret dårlig – eller måske bedre udtrykt: som en tombola, hvor man aldrig ved, om vi læser Max Lucado eller Aksel Valen-Sendstad.

6) Det forekommer mig problematisk, at der ikke reflekteres over, at vi tror på Bibelen som Guds ord. Det er en cirkelslutning, at vi tror på, at Bibelen er Guds ord, fordi den selv siger det. Det giver i hvert fald mig epistemologisk ydmyghed, også i samtaler med folk med andre syn, og den erkendelse, kan jeg ikke forstå, er udeladt her.

7) Bogen har undertitlen "fundamentet for evangelisk luthersk tro". Men fundamentet for evangelisk luthersk tro er ikke Bibelen, men Gud selv. Uden Gud var der ingen Bibel. Den treenige Gud er en talende Gud, det er fundamentet og objektet for troen. Det havde været mere præcist at sige "et af fundamentene ...". Desuden har den lutherske kirke ikke patent på det ortodokse bibelsyn, hvorfor det forekommer mig ærgerligt postuleret. Det er fastholdt af mange evangelikale kirkesamfund med samme radikalitet som i denne bog.

8) Det er vigtigt at anerkende, at bibelsyn og bibeltolkning ikke er det samme. At vi anfører, at Bibelen er Guds ord er startopstillingen. Så kan vi læse på rette præmisser. Men det giver ikke løsningen på ét eneste vers i Bibelen. At Bibelen har fire karakteristika – den taler sandt, tilstrækkeligt, klart og virkningsfuldt – løser heller ikke på forhånd nogen

eksegetiske spørgsmål. Det er derfor, at hermeneutiske overvejelser om fx genre, kontekst, forholdet mellem pagterne osv. er så afgørende.

9) Igennem bogen er der en skarp kritik af evolutionsteorien, som selvfølgelig er tydeligst i Andreas Årikstads kapitel "Historiciteten af Første Mosebog 1-11". Problemet er, at evolutionslæren ikke er én størrelse, og derfor ikke kan siges at have ret mange logiske følger. Når Årikstad fx skriver, at "[d]erfor vil også [sic] en kristen, som prøver at sammenholde evolutionslæren og kristentroen, komme frem til en naturhistorie, hvor lidelse, død og princippet om den stærkestes ret altid har været en del af skaberværket" (s. 77), så er det direkte forkert. Der findes mange, mange forskellige forklaringer på, hvordan vi undgår netop den slutning. Der følger stort set ingen kausale forhold af den antagelse, at verden udvikler sig. Uanset om man afskriver evolutionslæren som en dæmonisk virus i moderne tid, så skal den beskrives korrekt. Kapitlet er meget dårligt generelt, og det skyldes en række forhold: (a) den anvendte litteratur er meget smal og repræsenterer kun den mest yderligtgående ungjordskreationisme (som kaldes "gode kilder", s. 85). Som læser mistænker man derfor fremstillingen for i bedste fald at være ensidig, i værste fald for at have misforstået sine opponenter. (b) Det hævdes, at skabelsesberetningen i dag afvises som mytestof, men "myte" bliver ikke defineret, hvilket er altafgørende. En myte er i GT-forskningen ikke nødvendigvis ætiologisk fiktion, men – forsimplet udtrykt – en fortælling der ofte via analogi også refererer til virkeligheden (c) Det hævdes, at Gud "står udenfor det skabte" (s. 76), hvilket er faktisk forkert, når man tænker på ApG 17,28. (d) Der er en del polemiske sætninger, som virker prægnante, men som er uden argumentatorisk kraft, fx "I stedet sidder man tilbage med et åndeligt syndefald, åndelige konsekvenser og en Gud, som har overværet historiens gang i millioner af år uden at foretage sig noget af nævneværdig betydning." (s. 77). Jeg er i hvert fald ikke bekendt med en eneste kristen forfatter, der hævder, at evolutionslæren er lig med ophøret af Guds opretholdelse af verden, hvilket jo er konsekvensen af citatet. (e) Årikstad gennemgår spørgsmålet om genre på s. 81-83 (dvs. ekstremt kortfattet) og slutter med at hævde: "Kort sagt kan vi altså sige, at uanset hvilken genre vi måtte tildele urhistorien, så hindrer det ikke, at teksten også kan læses bogstaveligt som en historisk korrekt fremstilling af, hvad der skete" (s. 83). Nej, men spørgsmålet er ikke så meget, om det hindrer en bogstavelig læsning, men om, hvad der mest sandsynligt er den oprindelige mening med teksten. Pointen med tempelsymbolikken er jo, at det netop ikke er de bibelske forfatteres intention at skrive historie, men at forkynde Gud som altings ophav og dermed hævde et radikalt monoteistisk verdensbillede. Igen: Uagtet om man er enig eller ej, vil det klart klæde med en mere lødig fremstilling. (f) Årikstad hævder, at Paulus i 1 Kor 15 afklarer sagen om, at Adam var det første menneske og af kød og blod. Han henviser til 1 Kor 15,47f, hvor Adam kaldes "jordisk". Fint nok, men der modstiller Paulus jo Adam med Kristus, som er "fra himlen"; men selv om opstandelseslegemet nok er forherliget, kender jeg ingen bibeltro

teologer, der hævder, at opstandelseslegemet ikke er legemligt. Paulus' pointe er ikke, at Adam er skabt – selvom han mener det – men at han er faldet!

Desværre kunne jeg blive ved længe endnu. Jeg kunne kritisere værket for at være selvreferentielt. For at mangle en diskussion af forskellen mellem koransyn og bibelsyn. For mærkeligt indforstået sprogbrug, som selv en gammel missionshusgænger som mig ikke helt ved, hvad betyder (fx "hjerteforhold", som Mikkel Vigilius konstant skriver – det er jo ikke et autoriseret ord, så hvad lægger han i netop det?). For de karikaturer, man fornemmer, tildeles andre syn, særligt det konservative bibelsyn. For den forsimplede kritik, der løbende er af den katolske kirke både nu og på reformationstiden – det virker klart på mig som om, at bogens forfattere aldrig har haft en bramfri diskussion med en levende katolik.

Som jeg indledte med at sige, så er jeg grundlæggende taknemmelig for bogens anliggende og egentlig også for dens resultater. Jeg vil også gerne udbrede et ortodokst bibelsyn, hvor tilliden til hele Guds ord er fastholdt reservationsløst. Jeg mener også, at det er en sag, der i den grad trænger til fokus, og jeg takker derfor ærligt for bogen. Selv vil jeg dog forfølge andre ruter, dvs. anden sprogbrug, andre argumenter og dermed – muligvis og delvist – andre samtalepartnere.